

De duivenkoning van Gouda

H.M. Vente

Toen in 1955 Cornelis Adrianus Marie Spruijt op 66-jarige leeftijd overleed, werd dit overlijden in de Amerikaanse pers gemeld met de zinsnede: 'The most famous inhabitant of Gouda after Coornhert has past away'. Toevallig werd op hetzelfde tijdstip als waarop Spruijt overleed, in Nieuw-Zeeland de Polygoonfilm over het duivenpark in Gouda vertoond dat door hem was aangelegd. Door dit duivenpark was Spruijt een beroemde Gouwenaar geworden met de ereaam 'De duivenkoning van Gouda'.

Zoon Ab Spruijt, 76 jaar inmiddels, wonend aan de Van Beverninghlaan, heeft nog vele herinneringen aan deze indrukwekkende hobby van zijn vader. Deze werd geboren op

26 maart 1889 in een pand aan de Blekerssingel. Zijn geboorte ging gepaard met een regelrechte ramp. De baker, juffrouw Schaap, die zijn moeder, Maria Cornelia Spruijt-van de Torren, bij de bevalling hielp, stak per ongeluk met een blaker de gordijnen van de bedstee in brand. De vader van de zojuist geborene, Arie Hubertus, haalde de kraamvrouw en de pasgeborene baby uit het huis, maar dat lukte hem niet met de baker, die het ongeval dan ook niet overleefde. Het pand brandde tot de grond toe af. Alleen de voordeur werd gespaard. Nog steeds wordt deze deur als kapstok gebruikt. Het gezin verhuisde toen naar de Oosthaven nummer 19, op de plaats waar zich nu sociëteit de Reünie bevindt. In de tuin van het huis werd een tennisbaan aangelegd en later de kegelbaan, die nu nog onderdeel uitmaakt van de Reünie. Die kegelbaan was bereikbaar vanaf de Spieringstraat. Hier is ook de basis gelegd voor het duivenpark. Op zijn zesde verjaardag namelijk kreeg de jonge Spruijt zijn eerste sierduifjes.

In 1917, Spruijt was toen inmiddels 28 jaar oud en had trouwplannen, werd het huis aan de Van Beverninghlaan nummer 36 gebouwd. De voorgevel van het huis was, zo weet zoon Ab nog, met hout dichtgetimmerd. Het zandsteen dat voor de afbouw nodig was, kwam uit Tsjechië. De trein, die het zandsteen naar Nederland vervoerde, werd in de oorlog 1914-1918 aan de grens tussen Tsjechië en Duitsland tegengehouden. Toen eindelijk de zandtrein in Gouda arriveerde, kon het huis worden afgebouwd. Nadat Spruijt op 22 februari 1922 trouwde, is hij met zijn vrouw hier gaan wonen. Hij kocht bij het huis een perceel grond van ca. 3000 m². Hierop bouwde hij duivenhokken en zo ontstond het befaamde duivenpark. Gemiddeld waren er zo'n vijfduizend duiven in het park te vinden.

Voor de Tweede Wereldoorlog was het park voor Gouda een bezienswaardigheid en een attractie van de eerste orde. Wanneer het park eenmaal in de veertien dagen op zondag open was, kwamen de duivenliefhebbers met bussen tegelijk uit vele landen van

C.A.M. Spruijt. Foto: Particulier bezit familie Spruijt.

Europa. Zij arriveerden vroeg in de morgen en liepen dan een uur of drie in het park langs de zeventig volières. Omstreeks het middaguur nam Spruijt de telefoon ter hand en waarschuwde de eigenaar van restaurant 'de Zalm'. Die opende dan zijn bedrijf, zodat er een lunch of een verfrissing kon worden gebruikt. De bussen werden geparkeerd op de Markt. Gouda had in die tijd geen directe verbinding met de autowegen, zodat de politie de bussen Gouda in en uit moest begeleiden. Veel mensen uit Gouda liepen dan uit om al die drukte te bekijken.

In het dagelijks leven was Spruijt sr. directeur van de Goudse Drukkerij Koch en Knuttel. Deze drukkerij functioneerde als huisdrukkerij voor Van Goor en Zonen, waarmee een fusie was aangegaan. In 1911 overleed Koch, trok Knuttel zich terug en nam Spruijt de leiding over. Deze had zijn opleiding genoten op de Grafische Meisterschule in Leipzig. Na deze opleiding is hij gaan werken bij drukkerijen in Brussel, Londen en Parijs. In die laatste stad werkte hij bij 'Le Matin' aan de drukpers, toen hij in een krant een advertentie zag van de Franse bonthandel, die een prijs van 40.000 goudfranken uitloofde voor degene die konijnen kon fokken in de kleur 'petit-gris'. Hij nam toen contact op met zijn vader, aan wie hij vroeg een bepaalde voedster uit Bodegraven op te halen om daarmee een konijn te fokken dat aan de wensen van de Franse bonthandel voldeed. Twee jaar later was een konijnenras ontstaan, exact in de gewenste kleur. Dit konijnenras, dat 'het Gouwenaartje' werd genoemd, is nu over de gehele wereld bekend. Op het gebied van de duivenfokkerij heeft hij ook de 'Hollandse Kropper', een duivenras dat was uitgestorven, teruggefokt. Hij heeft daarvoor 'oer-kroppers' uit India gehaald. Van alle Hollandse kroppers over de hele wereld is de stamvader dus afkomstig uit Gouda.

Er bevonden zich op het terrein aan de Van Beverninghlaan naast de duiven en de konijnen ook vierhonderd kippen, terwijl Spruijts echtgenote een kanariefokkerij had met tweehonderd kanaries. Als proefproject fokte Spruijt muizen, die zich snel vermenvuldigden. Hij trachtte muizen te kruisen in verschillende kleuren en probeerde daarna deze foktechnieken uit in de duivenfokkerij. Spruijt organiseerde wedstrijden en vond in 1905 de voorloper van de duivenklok uit, het zogenaamde 'Goudse Wekkertje'.

Foto: Particulier bezit familie Spruijt.

In de jaren twintig waren de zogenaamde 'Pleines'-wedvluchten erg beroemd. De vluchten werden vanuit Gouda georganiseerd in opdracht van de 'Pleines'-zeepfabrieken in Den Dolder.

Zo werden de zaken en de hobbies steeds omvangrijker. De tentoonstellingen en de wedstrijden volgden elkaar alsnar sneller op. Spruijt werd bovendien internationaal keurmeester. Er werd hem een aantal koninklijke onderscheidingen uit binnen- en buitenland toegekend. Hij behaalde Europese en wereldtitels; in totaal veroverde hij ruim 33.000 prijzen. Hij werd daarbij ook nog ereburger van twee steden in Denemarken. Uiteraard kostte het houden en fokken van duiven en het doen van onderzoek veel geld. Spruijt financierde dat door het schrijven van ruim twintig handboeken en brochures, met als titels: *Onze duivenrassen in woord en beeld*, *Praktische duiventeelt*, enzovoort. Tevens gaf hij adviezen aan de Rijks-seruminrichting, aan vogelparken en aan dierentuinen

Naast al die bezigheden in zijn drukkerij en in de duiventeelt vond Spruijt voldoende tijd om actief in het openbare leven te zijn. Zo was hij zijn hele leven lid van de Liberale Staatspartij, waarvoor hij geruime tijd in de gemeenteraad zat. Hij werd voorzitter van de voetbalvereniging 'Olympia' en regent van het Armenweeshuis. Hij was daarnaast bestuurslid van diverse Goudse bedrijven en verenigingen (ook van Die Goude was hij jarenlang lid) en was betrokken bij diverse duivenverenigingen in binnen- en buitenland. Ook op sportief gebied stond hij zijn mannetje; in 1909 telde de vliegschool Blériot in Parijs hem onder de eerste leerlingen. Hij was een goed tennisspeler en opgeleid als scherpschutter. Van 1908 tot 1911 had hij in Gouda het alleenrecht om schadelijk gevogelte af te schieten.

Het lijkt alsof deze man, die in het begin van de 20e eeuw bekend stond als 'de duivenkoning van Gouda', alleen maar voorspoed in zijn bestaan kende. Toch is er een schaduw over dit luisterrijke leven gevallen. In de Tweede Wereldoorlog vaardigden de Duitsers een verordening uit waarbij werd bepaald dat alle duiven moesten worden afgemaakt, beducht als zij waren dat deze als postduif voor contacten met Engeland zouden worden gebruikt. Spruijt ageerde daar fel tegen en kreeg dan ook van de bezetter toestemming ten behoeve van het in stand houden van de rassen 1800 sierduiven in zijn park in leven te laten. Deze duiven werden gedeeltelijk door andere fokkers geleverd. Iedere fokker mocht een aantal duiven inzenden. Voor het voer kreeg Spruijt speciale bonnen. Ab Spruijt herinnert zich dat in deze jaren steeds door de Duitsers werd gecontroleerd of er geen onrechtmatigheden gebeurden. Omdat er door de voedselschaarste regelmatig duiven werden opgegeten, klopten bij deze controles de aantallen niet altijd. Hij moest dan met zijn broer vliegenschuld duiven uit de hokken, die al gecontroleerd waren, overbrengen naar de hokken waarin er te weinig zaten. Wat de Duitsers echter nooit hebben geweten was dat via duiven die uit Engeland binnenge-smokkeld waren, wel degelijk berichten doorgegeven werden.

Hoewel hij betrokken was bij de uitgave van een illegale krant, zette de uitzonderingspositie kwaad bloed bij Spruijts collega-duivenhouders en een aantal Gouwenaars. Na de oorlog kwam hij hierdoor dan ook in opspraak en werd er naar zijn handelwijze een onderzoek ingesteld. Er werd evenwel niets negatiefs gevonden. Het zag er naar uit dat Spruijt gevochten had voor het behoud van zijn hobby en dat hij hoogstens wellicht wat naïef gehandeld had. Volgens Ab Spruijt speelde jaloezie jegens zijn vader zeker een rol gespeeld bij degenen die hem hadden aangeklaagd. Hoewel Spruijt hierna zijn activiteiten onverminderd voortzette en bleef schrijven en publiceren, zijn door deze gang van zaken zijn aanzien en positie nooit meer in oude luister hersteld.

Zoon Ab koestert tot op de dag van vandaag nog een groot aantal van de prijzen en boeken van zijn vader. En in zijn tuin staat nog steeds een bescheiden duiventil.